

Broj: 01-550/17-5
Podgorica, 02.10.2018 godine
MS/MS

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 40 Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br.42/2011 i 32/2014.) i člana 41 Pravila o radu zaštitnika/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br.53/14.), nakon završenog ispitnog postupka po pritužbi X.Y, daje

MIŠLJENJE

I. Uvod

1.Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore advokat X.Y iz Podgorice podnio je pritužbu na postupanje Uprave policije - Sektora kriminalističke policije - Grupe za suzbijanje krivičnih djela privrednog kriminaliteta Centar – Podgorica, dopunu pritužbe sa komentarom dopisa Ministarstva unutrašnjih poslova broj, Uprave policije 45 broj 151/17-60400/2 od 10.10.2017. godine, dopunu sa Zaključkom Savjeta za građansku kontrolu rada policije broj 20/19-17 od 01.11.2017.godine i dopunu pritužbe od 22.01.2018 u kojoj je proširio pritužbu na Osnovno državno tužilaštvo Podgorica.

2.U pritužbi i dopunama se, između ostalog, navodi: da je dana 13.09.2017. godine, oko 9,30^h časova ispred Osnovnog suda u Podgorici, lišen slobode od strane policijskog inspektora XX i još tri lica, kada mu je istovremeno uručen poziv da dođe u prostorije Uprave policije; da je nakon toga odmah priveden u Centar bezbjednosti Podgorica; da je u prostorijama Centra dobio zapisnik o obavještenju prikupljenom od građana unaprijed već ispisan i službenu zabilješku u kojoj je navedeno da se lišava slobode 13.09.2017. godine u 10,40^h, bez podataka o mjestu lišenja slobode i osnova lišenja slobode; smatra da je nezakonito lišen slobode, bez postojanja jednog od zakonskih osnova iz člana 175 ZKP-a te da, kako nije dobio odluku u formi pravnog akta, nije imao ni prava ni mogućnost da izjavi pravni lijek; da su mu bez osnova izvršili radnje daktiloskopiranja, slikanja radi uvođenja u krivičnu evidenciju; da su ga držali u podrumu u ćeliji bez prozora i prirodne svjetlosti; da su ga nakon toga, uz upotrebu sredstava za vezivanje („lisice na leđa“), priveli kod državnog tužioca; da je nakon saslušanja pušten na slobodu; da su policijski službenici sve radnje prema njemu preduzeli nezakonito.

II. Postupanje Zaštitnika

3.Zaštitnik je zatražio i dobio izjašnjenje od Ministarstva unutrašnjih poslova - Uprave policije, broj 086/17-61519/2 od 16.10.2017.godine, u kojem je između ostalog navedeno: da je imenovani u svojstvu osumnjičenog lišen slobode u službenim prostorijama Grupe za suzbijanje krivičnih djela privrednog kriminaliteta Centar - Podgorica u 10,40^h, na osnovu službene zabilješke 47/2 broj 1191 od 13.09.2017.godine i člana 264 KZ-a, a po prethodnom nalogu nadležnog Osnovnog državnog tužioca; da je ispred Osnovnog suda u Podgorici, pronađen u 9,30^h i uručen mu poziv da se u

svojstvu građanina sa rokom „odmah“ javi u službene prostorije ove Grupe; da mu je poziv uručen na lokaciji gdje je pronađen; da prethodnom provjerom nije pronađen na adresi prebivališta; da je nakon saopštavanja imenovanom da je osumnjičen za izvršenje predmetnog krivičnog djela i da će biti lišen slobode i sproveden nadležnom državnim tužiocu, omogućeno pravo na pozivanje advokata, koje je isti iskoristio i angažovao advokata X.Y, koji je prisustvovao službenim radnjama policijskih službenika i nije imao nikakvih primjedbi na iste kao ni sam imenovani; da je osumnjičeni iz prostorija Grupe za suzbijanje krivičnih djela privrednog kriminaliteta - Centar Podgorica, oko 11h, po uobičajenoj proceduri sa spisima predmeta predat službenicima Dežurne službe CB Podgorica, radi privođenja istog nadležnom tužiocu uz krivičnu prijavu, sa čime su i završene sve aktivnosti službenika Grupe za suzbijanje krivičnih djela privrednog kriminaliteta – Centar Podgorica po ovom predmetu.

4.Nakon toga zatraženi su spisi predmeta od Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici, koje nas je obavijestilo da je određeno vještačenje poslovnih knjiga X.Y iz Podgorice, osumnjičenog za produženo krivično djelo utaja poreza i doprinosa iz člana 264 st.1 u vezi člana 49 st.1 Krivičnog zakonika Crne Gore, zbog čega se krivični spisi nalaze kod sudskog vještaka iz oblasti ekonomsko - finansijske struke, x.y. iz Podgorice, iz tih razloga se nijesu mogla dostaviti kopije traženih pismena.

5.Nadalje, povodom naših zahtjeva od 24.oktobra i 21. decembra 2017.godine, dostavljene su nam fotokopije krivičnog spisa Kt.br.1063/17 protiv osumnjičenog i to: fotokopije krivične prijave, zapisnika o obavještenju prikupljenom od građanina, zapisnik o obezbjeđenju lica lišenih slobode, zapisnika o saslušanju osumnjičenog i podneska osumnjičenog državnim tužiocu, a uz njih se dostavlja i izvornik - original službene zabilješke policije o lišenju slobode osumnjičenog, jer je policija državnim tužiocu uz prijavu dostavila dva primjerka.

Posebno su istakli da osumnjičeni, nakon saslušanja, nije zadržan od strane državnog tužioca.

III. Utvrđene činjenice

6.Na osnovu navoda iz pritužbe, pribavljenog izjašnjenja od Uprave policije, priložene i dostavljene dokumentacije utvrđene su sljedeće činjenice:

- da je dana 13.09.2017.godine oko 9,30h policijski službenik X.Z, ispred zgrade Osnovnog suda u Podgorici, građaninu – advokatu X.Z uručio poziv da se u svojstvu građanina odmah javi u službene prostorije Sektora kriminalističke policije - Grupe za suzbijanje krivičnih djela privrednog kriminaliteta Centar - Podgorica;
- da u pozivu nije naznačeno na koje okolnosti se traže obavještenja od pozvanog građanina;
- da u pozivu nije naznačeno da pozvani građanin ima pravo da u prostorije policije dođe zajedno sa advokatom;
- da je podnosiocu pritužbe, po uručanju poziva saopšteno da odmah pođe sa policijskim službenicima, službenim vozilom koje je bilo parkirano ispred zgrade Osnovnog suda u Podgorici i da je zatim sproveden u službene prostorije Kriminalističke policije.
- da je nakon sprovođenja u službene prostorije Kriminalističke policije, policijskom službeniku X.Z, na zapisnik dao obavještenje, da je zapisnik lično potpisao, da mu je pročitana sadržina zapisnika i da nije imao primjedbi;
- da je podnosiocu pritužbe omogućeno da pozove advokata, koje pravo je iskoristio i angažovao je advokata x.z, koji je prisustvovao službenim radnjama policijskih službenika, kao i njegovom saslušanju u Osnovnom državnim tužilaštvu, kasnije istog dana;

- da u zapisniku o obavještenju prikupljenom od građanina, nije naznačeno vrijeme početka i završetka prikupljanja obavještenja;
- da je u službenoj zabilješci Odsjeka za suzbijanje privrednog kriminaliteta, broj 1191 od 13.09.2017. godine, navedeno da je X.Y lišen slobode po nalogu Državnog tužioca, Y.Z.u 10,40 h, zbog postojanja razloga iz člana 264 stav 1 u vezi člana 49 KZCG, te da prilikom lišenja slobode nisu upotrebljena sredstva prinude i da je upoznat sa razlozima lišenja slobode i pravima lica lišenih slobode;
- da je x.z, kao licu lišenom slobode uručen informativni list za zadržano lice u 11,30 h;
- da je nakon toga, istoga dana, uz krivičnu prijavu, sproveden u Osnovno državno tužilaštvo u Podgorici;
- da ga je Osnovni tužilac u Podgorici, istoga dana, saslušao u svojstvu osumnjičenog, da je saslušanje započeto u 12.30h, a završeno u 13,54h, i da nije imao primjedbi na zapisnik i vođenje postupka, nakon čega je pušten na slobodu.
- da nije uložio pritužbu na postupanje policijskih službenika prilikom sprovođenja, višem policijskom organu, kao ni prilikom saslušanja kod tužioca.

IV. Relevantno pravo

a) Domaće pravo

7.Ustav Crne Gore ("Službeni list CG" br.1/2007i 38/13) određuje:

„Prava i slobode ostvaruju se na osnovu Ustava i potvrđenih međunarodnih sporazuma. (Član 17 stav 1) Jemči se nepovredivost fizičkog psihičkog integriteta čovjeka, njegove privatnosti i ličnih prava.

“Svako ima pravo na ličnu slobodu. Lišavanje slobode dopušteno je samo iz razloga i u postupku koji je predviđen zakonom.” (Član 29 stav 1 i 2)

“Svako ima pravo na pravni lijek protiv odluke kojom se odlučuje o njegovom pravu ili na zakonom zasnovanom interesu.” (Član 20)

8.Zakonik o krivičnom postupkom ("Službeni list Crne Gore", br. 057/09, 049/10, 047/14, 002/15, 035/1 i 058/15)propisano je:

“(1) Lice lišeno slobode od strane nadležnog državnog organa mora biti odmah obaviješteno, na svom jeziku ili na jeziku koji razumije, o razlozima lišenja slobode i istovremeno upoznato da nije dužno ništa da izjavi, da ima pravo da uzme branioca koga sam izabere, da zahtijeva da se o lišenju slobode obavijesti lice koje sam odredi, kao i diplomatsko konzularni predstavnik države čiji je državljanin, odnosno predstavnik odgovarajuće međunarodne organizacije ako se radi o licu bez državljanstva ili izbjeglici.

(2) Lice koje je lišeno slobode, bez odluke suda, mora odmah biti sprovedeno nadležnom državnom tužiocu, osim u slučajevima predviđenim ovim zakonikom. (Član 5)

Ovlašćenja i radnje policije u izviđaju

(1) Kad postoji osnovana sumnja da je određeno lice učinilo krivično djelo, pritvor tog lica se može odrediti, ako:

- 1) se krije ili ako se ne može utvrditi njegov identitet ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva;
- 2) postoje okolnosti koje ukazuju da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili falsifikovati dokaze ili tragove krivičnog djela ili da će ometati postupak uticanjem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače;
- 3) postoje okolnosti koje ukazuju da će ponoviti krivično djelo ili dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti;
- 4) je pritvor nužan radi nesmetanog vođenja postupka, a u pitanju je krivično djelo za koje se po

zakonu može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža kazna i koje je posebno teško zbog načina izvršenja ili posljedica;

5) [...] (Član 175 stav 1)

(1) Ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, policija je dužna da obavijesti državnog tužioca i samoinicijativno ili po zahtjevu državnog tužioca preduzme potrebne mjere da se pronađe učinilac krivičnog djela, da se učinilac ili saučesnik ne sakrije ili ne pobjegne, da se otkriju i obezbijede tragovi krivičnog djela i predmeti koji mogu poslužiti kao dokaz, kao i da prikupi sva obavještenja koja bi mogla biti od koristi za uspješno vođenje krivičnog postupka. (Član 257 stav 1)

(2) U cilju ispunjenja dužnosti iz stava 1 ovog člana, policija može da traži obavještenja od građana [...] (Član 257 stav 2)

(3) [...]

(4) Lice prema kojem je primijenjena neka od radnji ili mjera iz stave 2 i 3 ovog člana nadležnom državnom tužiocu. (Član 257 stav 4)

(1) Policija može pozivati građane radi prikupljanja obavještenja o krivičnom djelu i učiniocu. U pozivu se mora naznačiti razlog pozivanja i da građanin ima pravo da u prostorije policije dođe zajedno sa advokatom. Prinudno se može dovesti lice koje se nije odazvalo pozivu samo ako je u pozivu bilo na to upozoreno.

(2) Prikupljanje obavještenja od strane policije od istog lica može trajati onoliko koliko je neophodno da se dobije potrebno obavještenje, a najduže šest sati.

(3-7) [...] (član 259 stav 1 i 2)

(1) Ovlašćeni policijski službenici mogu neko lice lišiti slobode, ako postoji neki od razloga za određivanje pritvora iz člana 175 ovog zakonika, ali su dužni da o tome odmah obavijeste državnog tužioca, sačine službenu zabilješku koja obavezno sadrži vrijeme i mjesto lišenja slobode i da to lice, bez odlaganja sprovedu državnom tužiocu [...] (član 264 stav 1)

(1) Državni tužilac je dužan da licu lišenom slobode odmah saopšti da može uzeti braioca i omogućiti mu da unjegovom prisustvu, uz korišćenje telefona ili drugog sredstva elektronske komunikacije, obavijesti branioca neposredno ili posredstvom članova porodice ili trećeg lica, čiji identitet državnom tužiocu mora biti otkriven, a ako je potrebno i pomogne mu da nađe branioca.

(2) (2-3) [...]

(4) Odmah poslije saslušanja državni tužiac će lice iz stave 1 ovog člana pustiti na slobodu, osim ako ocijeni da postoje razlozi za zadržavanje (član 266 stav 1 i stav 4)

(1) Na osnovu prikupljenih obavještenja policija sastavlja i podnosi državnom tužiocu krivičnu prijavu, obaviještava ga o preduzetim radnjama u izviđaju i navodi dokaze za koje je saznala prilikom prikupljanja obavještenja. Uz prijavu dostavljaju se i predmeti, skice, fotografije, audio i audiovizuelni snimci, pribavljeni izvještaji, spisi o preduzetim mjerama i radnjama, zapisnici, službene zabilješke, izjave i drugi materijali koji mogu biti korisni za uspješno vođenje krivičnog postupka.

(2) [...] (član 270 stav 1)

9. Zakon o unutrašnjim poslovima ("Sl. list CG" br. 44/12 i 36/13)propisuje:

„Polijski poslovi, u smislu ovog zakona, su:

- (1-2)[...]
- (3) sprječavanje vršenja i otkrivanje krivičnih djela i prekršaja;
- (4) pronalaženje učinilaca krivičnih djela i prekršaja i njihovo dovođenje nadležnim organima;
- (5-10) [...]
- (11) obezbjeđivanje uslova za nesmetan rad sudova, državnog tužilaštva i održavanje reda,
- (12) obezbjeđivanje uslova za izvršenje zadržavanja lica;
- (13) drugi poslovi propisani zakonom. (član 10)

Obavljanje policijskih poslova zasniva se na načelima zakonitosti, profesionalizma, saradnje, srazmjernosti u primjeni ovlašćenja, efikasnosti, nepristrasnosti, nediskriminacije i blagovremenosti.(član 11)

Polijski poslovi obavljaju se sa ciljem da se obezbijedi jednaka zaštita bezbjednosti, prava i sloboda, primijeni zakon i obezbijedi vladavinu prava.(član 12)

Polijski službenici postupaju u skladu sa Ustavom, potvrđenim međunarodnim ugovorima, zakonom i drugim propisima.

Polijski službenici se pridržavaju standarda policijskog postupanja, a naročito onih koji proizilaze iz obaveza utvrđenih međunarodnim aktima, a odnose na dužnost služenja ljudima, poštovanje zakonitosti i suzbijanje nezakonitosti, ostvarivanje ljudskih prava, nediskriminaciju pri izvršavanju policijskih zadataka, ograničenost i uzdržanost u upotrebi sredstava prinude, zabranu mučenja i primjene nečovječnih i ponižavajućih postupaka, pružanje pomoći nastradalim licima, obavezu zaštite tajnih i ličnih podataka, obavezu odbijanja nezakonitih naređenja i suprotstavljanje svakom obliku korupcije. (član 14).

Fizičko i pravno lice ima pravo da podnese pritužbu na rad policijskog službenika kad smatra da je policijski službenik u vršenju policijskih poslova povrijedio neko njegovo pravo ili mu nanio štetu, u roku od šest mjeseci od dana kad je nastala šteta, odnosno povrijeđeno neko njegovo pravo ili sloboda.

Policija je dužna da podnosiocu pritužbe dostavi pisani odgovor, u roku od 30 dana od dana prijema pritužbe. (član 16)

Podnosiocu pritužbe omogućiće se učešće u postupku provjere i utvrđivanja činjeničnog stanja u vezi sa pritužbom.

Lice koje smatra da su mu vršenjem policijskih poslova povrijeđene slobode i prava ili mu je nanijeta šteta ima pravo na sudsku zaštitu i naknadu štete.(član 17)

Polijska ovlašćenja se mogu primijeniti samo ako su ispunjeni zakonom propisani uslovi za njihovu primjenu.

Polijski službenik je dužan da procijeni ispunjenost uslova iz stava 2 ovog člana i odgovoran je za tu procjenu.

Polijski službenik primjenjuje policijska ovlašćenja po:

- 1) nalogu suda ili državnog tužioca;
- 2) naređenju nadređenog službenika, u skladu sa ovim zakonom;
- 3) sopstvenoj inicijativi, ako nadređeni službenik nije prisutan, a razlozi hitnosti zahtijevaju postupanje bez odlaganja.

Lice prema kome se primjenjuje policijsko ovlašćenje ima pravo da bude upoznato sa razlozima za preduzimanje policijskog ovlašćenja, da ukaže na okolnosti koje smatra bitnim u vezi sa tim, da bude upoznato sa identitetom policijskog službenika i da traži prisustvo lica koje uživa njegovo

povjerenje, kad to okolnosti omogućavaju i ako se time ne ugrožava izvršenje policijskog zadatka. (član 24)

Primjena policijskog ovlaštenja mora biti srazmjerna potrebi zbog koje se preduzima.

Primjena policijskog ovlaštenja ne smije izazvati štetne posljedice veće od onih koje bi nastupile da policijsko ovlaštenje nije primijenjeno.

Između više policijskih ovlaštenja primijenit će se ono kojim se zadatak može izvršiti sa najmanje štetnih posljedica i gubljenja vremena. (član 26)

Policija može pozvati lice za koje postoji vjerovatnoća da raspolaže obavještenjima kad je to neophodno za obavljanje policijskih poslova. U pozivu se mora navesti naziv, mjesto i adresa organizacione jedinice Policije, razlog, mjesto i vrijeme pozivanja.

Ako pozvano lice iz stava 1 ovog člana dođe u prostorije Policije zajedno sa advokatom, mora se dopustiti advokatu da prisustvuje.

Policijski službenik je dužan da lice koje se odazvalo pozivu pouči da nije dužno dati traženo obavještenje. Prinudno se može dovesti lice koje se nije odazvalo pozivu samo ako je u pozivu bilo na to upozoreno. Poziv licu koje se poziva na razgovor upućuje se na službenom jeziku ili jeziku u službenoj upotrebi. (član 50)

Policijski službenik ovlašćen je izuzetno da pozove lice neposredno, telefonom ili drugim sredstvima elektronske komunikacije, pri čemu je dužan da saopšti razlog pozivanja, a uz njegovu saglasnost može ga i dovesti do službenih prostorija.

Na zahtjev lica koje se odazvalo pozivu izdaće se potvrda, koja sadrži razloge i objašnjenje načina pozivanja. (član 52a)

Policijski službenik privodi:

- 1) lice za koje treba utvrditi identitet u skladu sa članom 49c stav 1 ovog zakona;
- 2) lice iz člana 50 stav 4 ovog zakona.

Lice se privodi u službene prostorije Policije.

Policijski službenik je dužan da lice koje privodi, prije privođenja upozna sa razlozima preduzimanja te radnje i o pravu da obavijesti člana porodice ili drugo lice.

Privremeno ograničenje pristupa, kretanja ili zadržavanja u određenom prostoru ili objektu može trajati samo do ostvarenja cilja radi kojeg se ovlašćenje primjenjuje, a najduže 12 časova, ako posebnim zakonom nije drukčije propisano.

Zadržavanje lica u određenom prostoru ili objektu može trajati samo do ostvarenja cilja radi kojeg se ovlašćenje primjenjuje, a najduže šest časova, ako posebnim zakonom nije drukčije propisano.

Kad to dopuštaju okolnosti, policijski službenik će saopštiti razloge sprovođenja radnji iz stava 1 ovog člana. (član 52c)

10. Pravilnik o načinu obavljanja određenih policijskih poslova i primjeni ovlaštenja u obavljanju tih poslova ("Službeni list CG", br. 21/2014) propisuje:

„Ovim pravilnikom propisuje se bliži način obavljanja određenih policijskih poslova i primjena ovlaštenja u obavljanju tih poslova. (član 1)

Policijski službenik je dužan da u vršenju policijskih poslova postupa obazrivo prema građanima, vodeći računa da ne povrijedi dostojanstvo ličnosti i da ih ne izlaže nepotrebnom uznemiravanju ili obavezama.

U vršenju policijskih poslova, policijski službenik se obraća građanima na jasan i razumljiv način i saopštava im razloge zbog kojih im se obraća. (član 6)

11. Kodeks policijske etike ("Sl. list CG" br.46/13) propisuje:

„Policijski službenik u obavljanju policijskih poslova postupa u skladu sa načelima utvrđenim Ustavom Crne Gore, potvrđenim međunarodnim ugovorom, zakonom i ovim kodeksom.(član1)
Cilj ovog kodeksa je očuvanje, afirmacija i unapređenje dostojanstva i ugleda policijskih službenika i jačanje povjerenja građana u rad Uprave policije (u daljem tekstu: Policija).(član2)
U vršenju policijskih poslova i primjeni ovlašćenja policijski službenik dužan je da poštuje dostojanstvo, ugled i čast svakog lica prema kojem primjenjuje ovlašćenja.(član 4).
Policijski službenik je dužan da policijske poslove vrši na način da ne umanjuje svoj ugled i ugled Policije u cjelini, poštuje dobre običaje i slijedi etička načela u dosljednom sprovođenju zakona. [...]“ (član 7)

12. Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda ("Službeni list CG" broj 42/2011 i 32/2014) propisuje:

“Zaštitnik/ca samostalno i nezavisno, na načelima pravde i pravičnosti, preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kad su povrijeđena aktom, radnjim ili nepostupanjem državnih organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave i lokalne uprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja, kao i mjere za spriječavanje mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja i mjere za zaštitu od diskriminacije. (član 2)

Postupak ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda pokreće se povodom pritužbe ili po sopstvenoj inicijativi. (član 28 stav 1)

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda.

Kad Zaštitnik/ca utvrdi da je došlo do povrede ljudskih prava i sloboda, mišljenje sadrži i preporuku o tome šta treba preduzeti da bi se povreda otklonila, kao i rok za njeno otklanjanje. (član 41)

b) Međunarodno pravo

13. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda utvrđuje:

„Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode izuzev u sljedećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

c) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast, kada postoji opravdana sumnja da je to lice izvršilo krivično djelo ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se preduprijedilo izvršenje krivičnog djela ili bjekstvo nakon izvršenja krivičnog djela;

Svako ko je uhapšen ili lišen slobode prema odredbama stava 1(c) ovog člana biće bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske funkcije i imaće pravo na suđenje u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se usloviti jemstvima da će se lice pojaviti na suđenju.“ (član 5 stav 1 tačka c i stav 3)

“Svako kome su povrijeđena prava i slobode, predviđeni u ovoj konvenciji, ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred nacionalnim vlastima, bez obzira na to da li su povredu ovih prava i sloboda učinila lica u vršenju svoje službene dužnosti.“ (član 13)

c) Praksa Evropskog suda za ljudska prava

14. *1.Fox Campbell and Hartley v.United Kingdom*,¹ Evropski sud za ljudska prava postojanje osnovane sumnje predpostavlja postojanje činjenica ili podataka koji bi bili dovoljni objektivnom posmatraču da vjeruje da je određeno lice možda izvršilo krivično djelo.

2) *Margaret Murray protiv Ujedinjenog Kraljevstva*², cilj ispitivanja tokom pritvora, koji slijedi hapšenju je "napredovanje u gonjenju potvrdom ili negiranjem konkretnih sumnji na kojima je hapšenje zasnovano".

V. Zaključna ocjena

15. Na osnovu sprovedenog ispitnog postupka i utvrđenih relevantnih činjenica, proizilazi da je postupanjem Uprave policije - policijskih službenika, građaninu X.Z povrijeđeno pravo na slobodu ličnosti iz člana 29 stav 1 Ustava Crne Gore i člana 5 stav 1 tačka c Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Naime, nesporno je utvrđeno da je podnosiocu pritužbe, po uručenju poziva saopšteno da odmah pođe sa policijskim službenicima, službenim vozilom koje je bilo parkirano ispred zgrade Osnovnog suda u Podgorici i da je zatim sproveden u službene prostorije Kriminalističke policije.

16.Ovakvo postupanje policijskih službenika, u suprotnosti je sa odredbom člana 259 stav 1 ZKP-a, kojom je propisano da se prinudno može dovesti lice koje se nije odazvalo pozivu, samo ako je u pozivu bilo na to upozoreno. Dakle, iz ove zakonske odredbe, jasno proizilazi da se pozvanom licu, po uručenju poziva, mora prethodno omogućiti da se samo odazove na poziv. Međutim, podnosilac pritužbe je sproveden odmah nakon uručenja poziva i nije mu omogućeno da se sam odazove na poziv, što u suštini predstavlja njegovo prinudno dovođenje, odnosno faktičko lišenje slobode, za koje u tom trenutku nije postojao zakonski osnov, a koje se moglo izvršiti samo u slučaju da se prethodno nije neopravdano odazvao pozivu.

17.Takođe, Zaštitnik primjećuje da poziv, koji je uručen podnosiocu pritužbe, nije sadržao razlog pozivanja, kao i naznaku da pozvani građanin ima pravo da u prostorije policije dođe zajedno sa advokatom. Samo navođenje da se građanin poziva radi prikupljanja obavještenja u svojstvu građanina, nije dovoljno i nije u skladu sa odredbom člana 259 stav 1 ZKP-a, a činjenica da je pozvani građanin advokat, ne isključuje obavezu organa da u pozivu navede pomenutu pouku.

18.Zaštitnik smatra da su neprihvatljivi razlozi Uprave policije, za ovakvo postupanje, dati u izjašnjenju, da je u pozivu određeno da se "odmah" javi u službene prostorije, s obzirom da prethodnom provjerom nije pronađen na adresi prebivališta. I kod ovakvog pozivanja građanina, za hitno odazivanje pozivu, mora mu se omogućiti da se sam javi na poziv. Ni činjenica da nije pronađen na adresi prebivališta, ne može biti osnov za sprovođenje, odnosno faktičko lišenje slobode.

19.Neprihvatljiv je i stav Uprave policije da je podnosilac pritužbe lišen slobode u 10,40^h u svojstvu osumnjičenog u službenim prostorijama u Kriminalističke policije. Naime, podnosilac pritužbe je faktički lišen slobode onog trenutka kada mu je, po uručenju poziva ispred zgrade

¹ App.No.12244/86,12245/86,1990 godine

² *Murray protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 23.oktobra, 1994.godine, stav 61

Osnovnog suda u Podgorici u 9,30^h, saopšteno da pođe sa policijskim službenicima, da bi nakon toga uslijedilo sprovođenje u službene prostorije, jer je od tog trenutka bio pod kontrolom policijskih službenika i time mu je bila oduzeta sloboda kretanja.

20. Zaštitnik zapaža da je u službenoj zabilješci Uprave policije Sektora kriminalističke policije, Grupe za suzbijanje krivičnih djela privrednog kriminaliteta – Centar 47/2, Broj: 1191 od 13.09.2017. godine, navedeno da je: "x.z lišen slobode po nalogu državnog tužioca Z.Z dana 13.09.2017. godine u 10,40^h u Podgorici, zbog postojanja razloga iz člana 264 stav 1 u vezi člana 49 KZCG". Iz sadržine navedena zabilješke, nesumnjivo proizilazi da su razlozi za lišenje slobode podnosioca pritužbe: nalog državnog tužioca i razlozi u vezi krivičnog djela Utaja poreza i doprinosa, iz člana 264 stav 1 u vezi člana 49 Krivičnog zakonika Crne Gore. S tim u vezi, Zaštitnik podsjeća da pravilnom primjenom odredaba člana 264 stav 1 ZKP-a, ovlašćeni policijski službenici mogu neko lice lišiti slobode, samo ako postoji neki od razloga za određivanje pritvora iz člana 175 ovog Zakonika, ali su dužni i da o tome, odmah obavijeste državnog tužioca, sačine službenu zabilješku, koja obavezno sadrži vrijeme i mjesto lišenja slobode i da to lice, bez odlaganja sprovedu državnom tužiocu. Dakle, za lišenje slobode određenog lica, od strane policijskih službenika, moraju postojati najmanje dva uslova i to: osnovana sumnja da je to lice učinilo neko krivično djelo i jedan od četiri osnova za određivanje pritvora, iz člana 175 stav 1 ZKP-a. Analizom službene zabilješke i njenim širim tumačenjem može se zaključiti da je postojao samo jedan od navedenih razloga, a koji se odnosi na postojanje sumnje da je učinjeno krivično djelo iz člana 264 stav 1 u vezi člana 49 KZCG. Drugi, u zabilješci navedeni razlog – nalog državnog tužioca ne može predstavljati osnov za lišenje slobode, jer nije jedan od četiri osnova iz člana 175 stav 1 tačka 1-4 ZKP-a. Lišenje slobode nekog lica, u smislu člana 264 stav 1 ZKP-a, je u isključivoj nadležnosti ovlašćenih policijskih službenika i može se odrediti samo uz postojanje jednog od četiri razloga iz člana 175 stav 1 tačka 1-4 ZKP-a. Kod ovakvog stanja stvari, budući da službena zabilješka ne sadrži i jedan od osnova za lišenje slobode iz člana 175 stav 1 tačka 1-4 ZKP-a, može se zaključiti da i u vrijeme sačinjavanja službene zabilješke, nisu postojali zakonski razlozi, kao uslov za lišenje slobode podnosioca pritužbe.

21. Što se tiče navoda iz pritužbe koji se odnose na moguću povredu člana 3 Evropske konvencija o ljudskim pravima, imajući u vidu jurisprudenciju Evropskog suda za ljudska prava, Zaštitnik nije mogao utvrditi da je, postupanjem policijskih službenika, podnosilac pritužbe bio podvrgnut nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu, sa ciljem da se ponizi ili omalovaži i prouzrokuju druge posledice na njegovu ličnost nespojive sa članom 3 Konvencije³. Podnosilac pritužbe nije ni jenim *prima face* dokazom učinio izvjesnim da je postupanje policijskih službenika prema njemu nakon uručjenja poziva, tokom sprovođenja i kasnije u toku preduzimanja policijskih radnji, bilo takvo da je uzrokovalo stvarnu fizičku ili duševnu patnju, odnosno da je kod njega izazvalo osjećaj straha, rastrojstva i inferiornosti.

22. U odnosu na ostale navode iz pritužbe i navodnu povredu prava na djelotvorni pravni lijek Zaštitnik podsjeća da je podnosilac pritužbe, prema kome su preduzete policijske radnje, imao pravo da podnese pravno sredstvo – pritužbu nadležnom državnom tužiocu ili neposredno višem organu policije, a saglasno osredbi 258 stav 4 ZKP-a. Iz sadržine pritužbe i njenih dopuna, proizilazi da on nije iskoristio to pravo, pa se s toga Zaštitnik, u ispitnom postupanju po pritužbi,

³ Kudia protiv Poljske [GC], br.30210/96, st.92, ECHR 2000-XI

ograničio na ispitivanje povrede prava iz člana 29 stav 1 Ustava Crne Gore, člana 5 stav i tačka c i člana 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

23. U odnosu na proširenje pritužbe dopunom od 22.01.2018. godine, na postupanje Osnovnog državnog tužilaštva Podgorica, Zaštitnik je formirao poseban predmet, pa će o tome zauzeti stav nakon okončanja ispitnog postupka.

Na osnovu iznijetog, a polazeći od načela pravde i pravičnosti Zaštitnik

PREPORUČUJE

a) Upravi policije, Sektoru kriminalističke policije - Grupi za suzbijanje krivičnih djela privrednog kriminaliteta Centar – Podgorica

- da prilikom pozivanja građanina na informativni razgovor, u svemu postupka u skladu sa Zakonom – i da poziv sadrži sve elemente utvrđene Zakonom;
- da prilikom sačinjavanja zapisnika o obavještenju prikupljenom od građanina, unese Zakonom utvrđene podatke, kao što je vrijeme početka i završetka prikupljanja obavještenja;
- da lišenju slobode nekog lica pristupa samo u slučaju postojanja Zakonom propisanih razloga i osnova.

b) Da Uprava policije obezbijedi dosledno poštovanje nacionalnih propisa, potvrđenih međunarodnih ugovora i opšteprihvaćenih pravila međunarodnog prava, koji se odnose na primjenu policijskog ovlašćenja.

Uprava policije je dužna da, u roku od 30 dana od dana prijema ovog Mišljenja, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore dostavi izvještaj o preduzetim radnjama i mjerama za izvršenje preporuka.

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE
Zdenka Perović

Dostavljeno:

- podnosiocu pritužbe
- Upravi policije
- Upravi policije Sektoru kriminalističke policije - Grupi za suzbijanje krivičnih djela privrednog kriminaliteta Centar – Podgorica